

Projectplan Hilvarenbeek Smart Village

Inleiding

Op initiatief van Tussenheid Hilvarenbeek is voor de regio Kempenland-West een Leader programma (Lokale Ontwikkelstrategie) opgesteld voor de periode 2024-2027. In het kader van dat programma komt voor de regio een subsidiebedrag van € 2,5 milj. beschikbaar voor burgerinitiatieven die bijdragen aan de aanpak van de plattelandsproblematiek. Het projectvoorstel Hilvarenbeek Smart Village heeft als model gediend voor de opstelling van het programma. Dat leidt ertoe dat wij voor de komende jaren mogen rekenen op financiering vanuit het Leader budget tot € 500.000 à € 600.000.

Een belangrijke randvoorwaarde is de beschikbaarheid van medefinanciering vanuit de gemeenschap.

Aanleiding en visie

Hilvarenbeek is al langere tijd opvallend succesvol in de benadering van de transitie van het landelijk gebied, gebaseerd op een integrale benadering van de economische (profit), ruimtelijke (planet) en maatschappelijke (people) aspecten van het dorpsleven. De visie die ten grondslag ligt aan die aanpak komt tot uiting in het Verduurzamingsmodel (zie: <https://tussenheid.nl/verduurzamingsmodel-2/>)¹. Dat model illustreert hoe geïntegreerde vruchtbare (fysieke en sociale) ruimtelijke, economische én maatschappelijke omgevingen bijdragen aan de duurzame ontwikkeling van initiatieven in de gemeenschap.

Gaandeweg is in 2014 vanuit een samenspel van de dorps- en energiecoöperaties en Gemeente de onderzoepende dienstverlenende organisatie Tussenheid ontstaan, onafhankelijk gesitueerd tussen bewoners, overheid en maatschappelijke -ruimtelijke- economische organisaties. Tussenheid werkt aan verduurzamende lokale ontwikkeling en ondersteunt middels verbinders en platforms met lokale kennisdragers tal van gemeenschapsinitiatieven, waarbij integrale verduurzamende aanpak en bottom-up participatie vanzelfsprekendheden zijn geworden.

De totstandkoming van de vele lokale bottom-up initiatieven in Hilvarenbeek is in belangrijke mate te danken aan betrokken bewoners die hun kennis en ervaring beschikbaar stellen aan nieuwe initiatiefnemers, waarbij Tussenheid Hilvarenbeek optreedt als verbinder tussen initiatieven en beschikbare expertise.

De resultaten wijzen uit dat de Hilvarenbeekse benadering leidt tot een actieve betrokkenheid van de bevolking bij de ontwikkeling van haar eigen omgving, actieve burgerparticipatie en een bottom-up benadering van de transitie van het landelijk gebied. Het aantal en het belang van de initiatieven vanuit de gemeenschap groeit. De huidige inrichting van Tussenheid Hilvarenbeek, gebaseerd op vrijwillige inzet van expertise en ervaring, loopt daarmee echter tegen haar grenzen aan. De ontwikkeling van de aanpak dreigt geremd te worden door haar eigen succes.

Het project Hilvarenbeek Smart Village is bedoeld om voort te bouwen op de sterke kanten van de Hilvarenbeekse gemeenschap om de maatschappelijke, ruimtelijke en economische uitdagingen het hoofd te bieden. Daarbij gaat het niet primair om het compenseren van problemen, maar om het structureel versterken van kracht en mogelijkheden van de Hilvarenbeekse gemeenschap om haar eigen ontwikkeling vorm te geven.

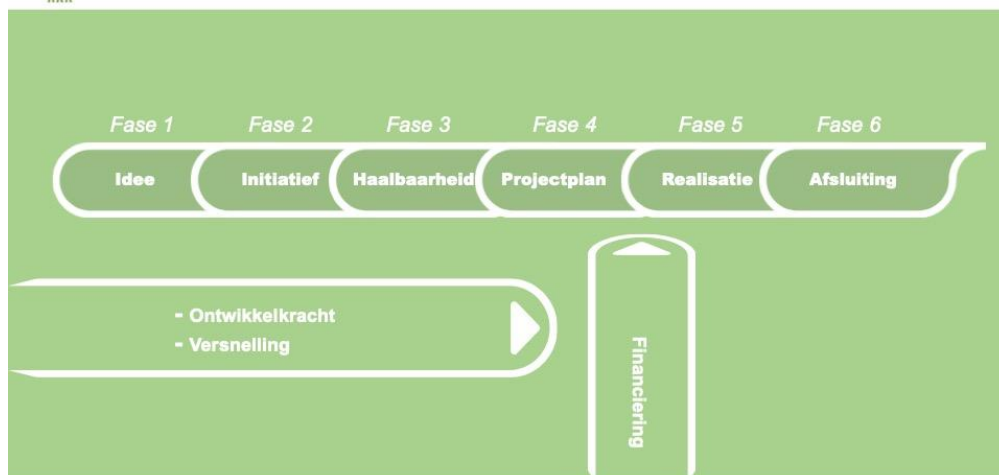
¹ Het voert in dit verband te ver om een uitvoerige beschrijving te geven van de opzet van het Verduurzamingsmodel. Een toegankelijke toelichting is te vinden op:

<https://www.youtube.com/watch?v=CBeLcJ09IYk>

Strategie en doelstellingen

Werkwijze Hilvarenbeek Smart Village

Subsidieprogramma's zijn bijna altijd gericht op de financiële ondersteuning van projecten vanaf fase 5, met hoogstens enige begeleiding in fase 4 om tot een correcte subsidieaanvraag te komen. In de Hilvarenbeek Smart Village strategie ligt de focus juist op het ondersteunen van lokale burgerinitiatieven in de ontwikkelingsfasen om van idee tot krachtig volhoudbaar en verduurzamend projectplan c.q. businessplan te komen: fase 1 t/m 4. Hilvarenbeek Smart Village ondersteunt het initiatief in het vroegst mogelijke stadium: de droom die een aantal inwoners of organisaties koesteren. Juist die eerste fase, waar door middel van actieve benadering van bewoners en zorgvuldige intake dromen worden opgehaald en van daaruit de haalbaarheid wordt gezien, is van cruciaal belang voor de uiteindelijke doelstelling: een daadwerkelijke door de gemeenschap gedragen lokale ontwikkeling.

Tot de doelgroep behoren alle inwoners van Hilvarenbeek. Uiteindelijk is het doel om de eigen ontwikkelkracht van de lokale gemeenschap te stimuleren: het bevorderen van de totstandkoming van initiatieven met een collectief doel, waarmee inwoners hun leefomgeving (in ruimtelijke, economische en maatschappelijke zin) verbeteren. De Hilvarenbeekse gemeenschap vormt het draagvlak van het project en is betrokken vanaf het eerste begin (het ophalen van "dromen") tot en met de aansturing van de stichting Tussenheid en haar activiteiten door deelname in het Overleg van Collectieve Initiatieven. Dat Overleg van Collectieve Initiatieven fungeert als de Klankbordgroep van het project Hilvarenbeek Smart Village en bestaat uit een variërend 30/40-tal vertegenwoordigers van lokale coöperaties, maatschappelijke organisaties, verenigingen en burgerinitiatieven.

Hoewel de aanpak in Hilvarenbeek zijn sporen ruimschoots heeft verdiend is het in de reguliere plattelandsprogramma's vernieuwend. Vanuit landelijk en ook Europees beleid wordt dan ook met belangstelling gekeken naar de ontwikkelingen in Hilvarenbeek en de voorbeeldfunctie die het kan vervullen voor regionale en nationale aanpak van de transitie van het landelijk gebied.

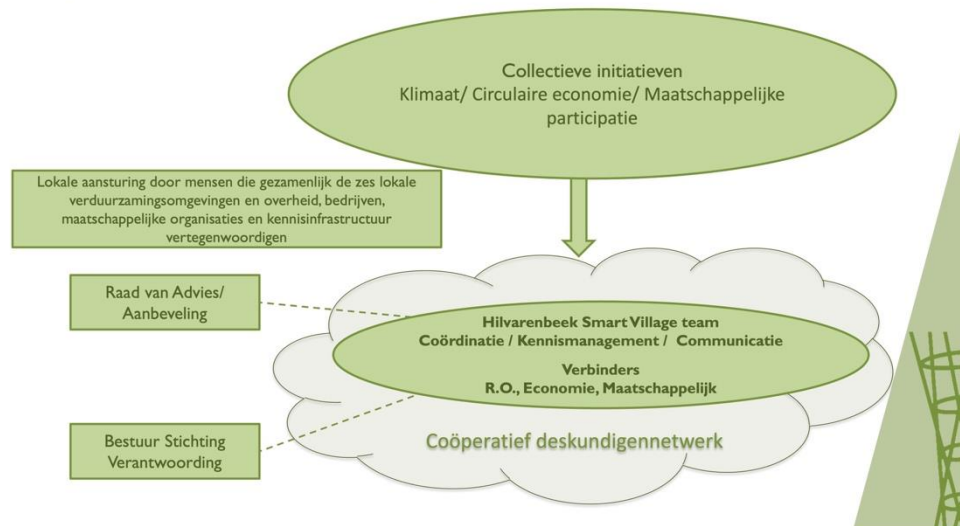
Activiteiten

Centraal in de "Hilvarenbeek Smart Village" benadering staat het tot stand brengen van een effectieve en professionele publiek/private ondersteuningsinfrastructuur voor de ontwikkeling van nieuwe collectieve initiatieven; bottom-up georganiseerd en lokaal verankerd.

Het hart van deze ondersteuningsinfrastructuur wordt gevormd door een netwerk van lokale deskundigen. Daarin nemen betrokken en actieve Hilvarenbeekse inwoners deel, die hun expertise en ervaring om niet

beschikbaar stellen aan beginnende initiatieven. Het netwerk wordt (mede) gevoed vanuit bestaande coöperaties en collectieve initiatieven. Juist die onderlinge ondersteuning heeft in onze gemeenschap in het verleden aangetoond een krachtige stimulans te vormen voor nieuwe burgerinitiatieven.

Werking Hilvarenbeek Smart Village

Verduurzamende collectieve initiatieven beginnen met “dromen” van individuen en/of groepen in de Hilvarenbeekse gemeenschap. Aan collectieve initiatieven die hun “dromen” waar willen maken wordt primair een faciliteit (het Team van Hilvarenbeek Smart Village verbinders) geboden waar zij ondersteuning kunnen vinden.

De samenstelling van een professioneel team van verbinders vormt de belangrijkste stap in de professionalisering die wij met het project voor ogen hebben. Het team wordt samengesteld uit drie verbinders met een achtergrond in resp. sociaal-ruimtelijke, sociaal-economische en sociaal-maatschappelijke omgevingen.

De geschikte expertise wordt, met behulp van de verbinders vervolgens gevonden in het netwerk van (lokale) deskundigen. De verbinders zorgen ervoor dat die dromen kenbaar worden gemaakt, de ondersteuningsbehoefte wordt geïdentificeerd en de juiste match wordt gevonden met de beschikbare expertise in het netwerk van lokale deskundigen. De professionalisering van het Smart Village Team (door het aantrekken van de verbinders) in het kader van dit project, vormt de basis voor de verdere ontwikkeling van de ondersteuningsinfrastructuur. Daarmee borgt Hilvarenbeek dat ook in de toekomst nieuwe burgerinitiatieven in een vroeg stadium ondersteuning kunnen vinden en gebruik kunnen maken van de groeiende pool van ervaring en deskundigheid.

1. Ophalen dromen.

De Hilvarenbeek Smart Village strategie is erop gericht zoveel mogelijk inwoners te betrekken bij de ruimtelijke, economische en maatschappelijke ontwikkeling van hun eigen gemeenschap. Tussenheid Hilvarenbeek heeft in de afgelopen jaren met succes inwoners opgeroepen om hun dromen en ideeën te delen en om te zetten in concrete collectieve initiatieven. Daarvoor worden (grootschalige) bijeenkomsten georganiseerd in het Cultureel Centrum van Hilvarenbeek, wordt intensief contact gehouden met bewonersgroepen, verenigingen, maatschappelijke organisaties en coöperaties en vindt informatievoorziening plaats via website, social media en individuele contacten. Via deze contacten bereikt Tussenheid ook de bewoners die zich minder gemakkelijk zelf met hun dromen voor ondersteuning melden.

2. Intake en matching

Samen met de initiatiefnemers stelt de verbinder vast welke ondersteuningsbehoefte het initiatief heeft en zoekt in en met het netwerk van lokale deskundigen de meest passende expertise.

3. Ondersteuning bij de projectontwikkeling

De invulling van de ondersteuning van initiatieven door lokale deskundigen bestaat uit kennisoverdracht/kennisdeling met de initiatiefnemers. Dat wil zeggen dat het project eigendom

is en blijft van de initiatiefnemers, waarbij Hilvarenbeek Smart Village zorgt voor een vruchtbare omgeving voor de ontwikkeling van het initiatief. Voor de acties die genomen moeten worden blijven de initiatiefnemers zelf verantwoordelijk.

De lokale deskundigen stellen hun ervaring en expertise in principe om niet beschikbaar aan de startende initiatieven. De Smart Village verbinder blijft als “casemanager” betrokken bij de ontwikkeling van het initiatief.

4. Netwerkontwikkeling en -onderhoud.

Ook het coöperatieve netwerk van lokale deskundigen is primair gericht op onderlinge kennisdeling en deskundigheidsbevordering. Hilvarenbeek Smart Village verzamelt ervaringen van lokale deskundigen (projectvolgsysteem) en organiseert kennisdelingsbijeenkomsten, gericht op onderlinge ondersteuning (intervisie), introductie en verdieping van de ondersteuningsmethodiek en het versterken van de ondersteuningsvaardigheden.

5. Communicatie

Hilvarenbeek Smart Village stelt een communicatieplan op, waarmee enerzijds de Hilvarenbeekse gemeenschap wordt geïnformeerd over en geënthousiasmeerd voor de mogelijkheden die het project biedt. En anderzijds de uitstraling van het project naar andere regio's en stakeholders (transitie landelijk gebied) en de afstemming met andere regio's wordt geoptimaliseerd.

Daarbij wordt aangesloten bij de faciliteiten en netwerken van de bestaande Hilvarenbeekse organisaties en initiatieven (zoals Hilverportal, Ontdekkrr).

Resultaten

In termen van directe resultaten is de verwachting dat wij zo'n 75-100 initiatieven/dromen per jaar zullen ontmoeten. Het is moeilijk te zeggen hoeveel daarvan tot een project zullen uitgroeien en in welke periode. De geraamde omvang van de ondersteuning is gericht op de begeleiding van de verwachte ca. 75 voorstellen. Op basis van onze jarenlange ervaring gaan wij ervan uit dat, vanwege het feit dat wij starten bij nog onvoldragen ideeën, het percentage dromen dat tot daadwerkelijke initiatieven komt rond 25-40 % ligt. Wij verwachten dan ook dat ca. 25 nieuwe initiatieven daadwerkelijk tot ontwikkeling zullen komen. In de loop van de tijd zal, met de toename in ervaring van het Smart Village team, het rendement toenemen.

Ook het aantal bewoners dat bij die initiatieven betrokken zal zijn is erg afhankelijk van de aard van de initiatieven. Bijvoorbeeld bij de uitbreiding van Stichting Brouwerij de Roos gaat het om 2000 obligatiehouders en 150 vrijwilligers; bij het Gilde project om 40 leden en honderden schoolkinderen, enz. Jaarlijks zal het al snel om enkele duizenden betrokken inwoners gaan.

De initiatieven worden gedragen door en zijn eigendom van de initiatiefnemers (samenwerkende bewoners). Dat geldt tijdens de ontwikkelingsfase, dat geldt ook tijdens de uitvoering. De initiatiefnemers zijn daarmee ook verantwoordelijk voor de exploitatie van het uiteindelijke project op basis van het ontwikkelde projectplan, financieringsmodel of businessplan.

Los van die gerealiseerde nieuwe bottom-up projecten is het toenemende vertrouwen van de gemeenschap in de eigen kracht om dromen, met ondersteuning van lokale expertise, tot stand te brengen het belangrijkste resultaat van ons voorstel.

De inhoudelijke prioriteiten van de te ontwikkelen initiatieven worden bepaald door de initiatiefnemers. Wij verwachten een redelijk gelijkmatige spreiding over de drie thematische ontwikkelingslijnen van het verduurzamingsmodel.

Thematische ontwikkelingslijnen	Van dromen tot projecten
1. Duurzame ruimtelijke ontwikkeling	25
2. Economische stimulans	25
3. Maatschappelijke participatie	25
Totaal 2024 -2027	75

De meeste projecten zijn relatief bescheiden van omvang en vragen relatief weinig ondersteuning. Enkele zijn groter tot zeer groot en vragen veel ondersteuning en ook voorinvesteringen voor onderzoek en advies.

Ad.1. Duurzame ruimtelijke ontwikkeling betreft initiatieven die bijdragen aan de kwaliteit van bodem, vermindering van gebruik van fossiele brandstoffen, behoud of herstel van biodiversiteit, ruimtelijke inrichting e.d.

Voorbeelden van kleinschalige initiatieven zijn bodemprojecten met schapen, koeien en varkens, verduurzamende evenementenconcepten, Grotere initiatieven, zoals bijvoorbeeld de Coöperatie Hilverstroom (energiehuis), inrichting van een biozone en robuuste zon- en windprojecten hebben voorbeeldwerking.

Ad.2. Economische stimulans passend in het landelijk gebied betreft initiatieven die bijdragen aan een economische structuur die minder belastend is voor en bijdraagt aan de omgevingskwaliteit (transitie landbouw, transitie landelijk gebied).

Voorbeelden van kleinschalige initiatieven zijn verschillende agro-toeristische faciliteiten, de wandelroutes om de verschillende Hilvarenbeekse kernen, bio-boerderijen, pluktuinen gerund door lagere scholen, etc. Een groot project met voorbeeldwerking is bijvoorbeeld “Hilvarenbeek, het Schiermonnikoog van Brabant 2070”, waarbij gedacht wordt aan projecten met culturele instellingen, bedrijfsleven, onderwijs en andere lokale partijen en programma’s.

Ad. 3. Maatschappelijke participatie betreft initiatieven die bijdragen aan de sociale cohesie in Hilvarenbeek en de kernen.

Voorbeelden van kleinschalige initiatieven zijn er in overvloed, zoals “Beek bezorgt”, diverse “Voor elkaar” groepen, zorgcoöperaties/zorgateliers, klussendiensten, tuinprojecten, etc.

Maar ook veel grotere initiatieven met een voorbeeldwerking zoals De Uitdaging/Quiet 500, collectieve woon- en woningbouwprojecten in diverse kernen, openbaar vervoer-initiatieven (6-kernen vervoer), etc.

Draagvlak

Hilvarenbeek Smart Village is gebaseerd op draagvlak bij en inbedding in de lokale gemeenschap. Er is dan ook een groot aantal organisaties betrokken bij het initiatief. Daartoe behoren in elk geval:

- De lokale coöperaties en bestaande collectieve initiatieven.
Elke kern van de gemeente Hilvarenbeek heeft zijn eigen dorpscoöperatie. Die coöperaties zijn uitstekend op de hoogte van de wensen en behoeften en nieuwe initiatieven in hun eigen gemeenschap en vormen een toegankelijk aanspreekpunt voor de inwoners van de kernen. Alle coöperaties, tezamen met een groot aantal collectieve initiatieven in Hilvarenbeek, vormen het “Overleg van Collectieve Initiatieven” dat ca. driemaal per jaar bijeenkomt voor het uitwisselen van voortgang en nieuwe ontwikkelingen en onderlinge ondersteuning bij de oplossing van vraagstukken.
- Gemeente Hilvarenbeek
Zowel bestuurlijk als ambtelijk is de gemeente Hilvarenbeek intensief betrokken bij Hilvarenbeek Smart Village. Zowel de burgemeester en wethouders, als vertegenwoordigers van de ambtelijke organisatie nemen deel in het Overleg van Collectieve Initiatieven. Tegelijkertijd is er een onderzoeksproject gestart naar mogelijkheden om de door Hilvarenbeek Smart Village nagestreefde publiek-private ondersteuningsinfrastructuur voor collectieve initiatieven te realiseren.
- Ondernemend Hilvarenbeek.
De Ondernemersvereniging is een actieve steunpilaar van Tussenheid Hilvarenbeek en het Smart Village concept.
- Rabobank Hart van Brabant
De regionale Rabobank is een partner van het eerste uur van Tussenheid Hilvarenbeek.
- De provincie Noord-Brabant
De provincie is voor Tussenheid Hilvarenbeek een belangrijke partner. De provincie heeft grote interesse in het Smart Village concept – heeft ook financieel en inhoudelijk bijgedragen aan de

ontwikkeling daarvan – als een mogelijk effectieve provincie-brede aanpak van de transitie van het landelijk gebied.

N.B. Het schrijven van een projectvoorstel als dit draagt het gevaar in zich dat het wezenskenmerk van Tussenheid - de onderkoepeling - uit beeld raakt. Onderkoepeling staat in onze benadering centraal, niet Tussenheid is de belangrijkste drager van het voorstel, maar de coöperaties en collectieve initiatieven in de Hilvarenbeekse gemeenschap.

Financieel.

Uit de bijvoegde begroting blijkt dat de Hilvarenbeek Smart Village aanpak een financieringsbehoefte heeft van ca. € 360.000 per jaar, voor bijna 90% bestaande uit kosten van de in te huren verbinders, projectleiding en ondersteunende medewerkers. Over de huidige planperiode van 4 jaren gaat het dus om een totaal kostenniveau van € 1.550.000. Ons streven is om ca. 60% van de financieringsbehoefte (ca. 950.000) te dekken uit externe subsidieprogramma's, waarvan Leader voor de 1^e drie jaren de belangrijkste is. Vanuit het Leader programma verwachten wij een subsidiebedrag van ca. € 550.000 te realiseren.

Voor de overige 40% (€ 600.000) wordt een beroep gedaan op de Hilvarenbeekse gemeenschap.

Inmiddels zijn wij al geruime tijd bezig met de invulling van de cofinancieringsbehoefte

Vanuit Tussenheid zelf zal door eigen inbreng (projectleiding) ca. € 80.000 worden bijgedragen.

Van de gemeente Hilvarenbeek wordt gevraagd om een of meerdere medewerkers te detacheren voor in totaal 0,6 fte.

Zeker zo belangrijk is de private cofinanciering. De stand van de verwachtingen is opgenomen in de concept begroting.

Begroting

In de bijlage is opgenomen de begroting voor het project Hilvarenbeek Smart Village voor de periode 2024 t/m 2027. Het dekkingsplan is gebaseerd op de bijdragen van publieke en private cofinanciers over die periode van 4 jaren.

De maximaal te verwachten Leader bijdrage bedraagt € 550.000. Om die bijdrage te verwerven is niet de hele 4 jaar periode van Hilvarenbeek Smart Village en niet de volledige cofinanciering noodzakelijk. Door de Leader bijdrage te concentreren in de eerste drie jaren ontstaat de mogelijkheid om een deel van de publiek-private bijdragen op te sparen voor de financiering van het vierde en volgende jaren van ons project. Het voordeel daarvan is dat in het vierde jaar en verder, met die beschikbare middelen, nieuwe subsidieprogramma's kunnen worden aangeboord.